

Naredbe na brodu nekad i danas: engleske i hrvatske¹

Former and Modern Orders Aboard Vessel: English and Croatian

Lia Dragojević

Sveučilište u Dubrovniku
e-mail: lia.dragojevic@unidu.hr

DOI 10.17818/NM/2016/2.12

UDK 656.61:811.111

Referat sa znanstvenog skupa / Conference paper
Rukopis primljen / Paper accepted: 19. 1. 2016.

Sažetak

Lyons (1994.) povezuje značenje i komunikaciju i drži da se značenje ne može teorijski objasniti, niti empirijski ovjeriti bez oslonca na jezik u uporabi. Što su naredbe prema Lyonsu i kakvo značenje prenose? To su izričaji koji nameću, predlažu neki tijek radnje ili obrazac ponašanja i indiciraju da bi se ono trebalo ostvariti. Odlika je dobre zapovijedi da je kratka i potpuno razumljiva svakome kome je namijenjena. K tome mora biti jednoznačna i precizna. Razumijevanje i izvršavanje naredaba vrlo je važno u pomorstvu. Kontrastivno (engleski izvorni jezik, hrvatski ciljni jezik) analizirano je 57 uzvičnih rečenica naredaba na brodu iz korpusa američkoga popularnog romana 19. stoljeća (Dragojević, 2007.). Naime, u romanu *Moby Dick* (autor Herman Melville) istraživale su se onodobne zapovijedi na engleskome i pripadajući prijevodi na hrvatski jezik (prevoditelji Zlatko Gorjan i Josip Tabak, 1985.). Zapovijedi su klasificirane po značenjskim skupinama. Književni prevoditelji bave se duhom obaju jezika (engleskoga i hrvatskog), pa se njihovim prijevodima može koristiti u komparativnoj lingvističkoj stilistici. Time se u izvornom tekstu uočavaju one stilske osobitosti koje se ne mogu postići u tekstu ciljnoga jezika, zato što najjače očituju vlastitost jednoga jezika (Bonačić, 1999.). Tehnološki napredak u pomorstvu vidljiv je u jeziku naredaba. U doba jedrenjaka kapetan broda morao je izdati jasnu zapovijed svojemu podređenom časniku koje uže pritegnuti ili otpustiti (Stolac, 1998.). Pogreške su mogle biti kobne. Danas Međunarodna pomorska organizacija propisuje standardne naredbe za kormilarenje i upravljanje strojem, i to na engleskom jeziku. Rad daje pregled naredaba originala i prijevoda romana *Moby Dick* te ih uspoređuje s onima na engleskome i hrvatskome propisanima za današnju upotrebu.

Summary

Lyons (1994) connects meaning and communication and asserts that the meaning cannot be theoretically clarified without its reliance on the language in use. Commands are expressions which impose, propose course of action or pattern of behaviour and indicate that it should be carried out. The feature of a good command is that it is short and completely understandable to anyone to whom it refers. In addition, it should be monosemic and precise. Comprehension and completion of orders is very important in maritime industry. There have been contrastively analysed 57 exclamatory sentences (commands) aboard vessel from the corpus of American popular 19th century novel (Dragojević, 2007). Namely, in novel *Moby Dick* (author Herman Melville), the commands of that time in English and their equivalents in Croatian (translators Z. Gorjan and J. Tabak, 1985) have been compared. The orders have been classified into various semantic groups. Literary translations deal with the spirit of both languages (English and Croatian) and their translations might be used in comparative linguistic stylistics. Thus, the stylistic features in the source language which cannot be rendered in the text of target language are evident, because they best reveal the proper peculiarities of a language (Bonačić, 1999). Technological advancement in seafaring is evident in the language of orders. At the time of sailing vessels, the Master had to order to his lower officers which rope had to be tightened or loosened. (Stolac, 1998) The errors might have led to a disaster. Today, IMO prescribes standard steering and engine orders. This paper gives the comparison of *Moby Dick* novel orders and those ones in use today, both in English (source language) and Croatian (target language).

1. UVOD / Introduction

Ovaj rad odnosi će se na jezik naredaba u pomorstvu nekad i danas na primjerima iz engleskoga jezika i pripadajućim

prijevodnim ekvivalentima na hrvatskom jeziku. Definirat će se naredbe prema Lyonsu (1994.) te njihov smisao i značenje.

KLJUČNE RIJEČI

naredbe
zapovijedi
kontrastivna analiza
korpusna lingvistika
književni prijevodi
pomorski engleski
pomorski hrvatski

KEY WORDS

orders
commands
marine industry
contrastive analysis
corpus linguistics
literary translations
Maritime English
Maritime Croatian

Potom će se razložiti lingvistička metoda kontrastivne analize i njena primjena u poučavanju pomorskoga engleskog

¹ Dragojević, Lia (2015.) Naredbe na brodu nekad i danas: engleski i hrvatski, Izlaganje: XXIX. međunarodni znanstveni lingvistički skup Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku s naslovom, Metodologija i primjena lingvističkih istraživanja, Sveučilište u Zadru 24.-26. travnja 2015.

jezika. U tom cilju izložit će se 57 uskličnih rečenica (zapovijedi) na engleskom jeziku iz originalnoga dvojezičnog korpusa, a prema predlošku američkoga popularnog romana devetnaestog stoljeća – *Moby Dick* (autor Herman Melville). Zapovijedi će se usporediti s 54 + 3 zapovijedi na hrvatskom jeziku iz književnog prijevoda prevoditelja Zlatka Gorjana i Josipa Tabaka (1985.). Prikazat će se 15 modernih naredaba kormilarenja i 11 naredaba stroja na engleskom i hrvatskom jeziku iz priručnika *Standardni pomorsko-komunikacijski izrazi Međunarodne pomorske organizacije (IMO Standard Marine Communication Phrases – IMO SMCP 2001.)* (2006.). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet Rijeka, pp. 153-158.

Pokušat će se predstaviti i razmišljanja vezana uz semiotičke pomake koji se događaju pri prevođenju književnog teksta, a obrađeni su u knjizi: Mirjana Bonačić (1999.). *Tekst, diskurs, prijevod: o poetici prevođenja*. Split: Književni krug.

2. PREVOĐENJE KNJIŽEVNOGA TEKSTA / *Literary translation*

Mirjana Bonačić citira Albrechta Neuberta i Gregoryja M. Shrevea te njihovo djelo *Translation as Text*, Kent. Ohio: The Kent University Press (1992.). Autori pojam prijevoda opisuju slikovito metaforom plovidbe i putovanja:

*Translators have to master the difficulties of navigating messages to a foreign linguistic shore.*¹ Prevoditelji moraju ovladati poteškoće u plovidbi poruka do onojezičnih obala. (prev. L. D.)

Autorica citira i Edwarda Sapira (1921.), govoreći da se uraslost poezije i književnosti općenito u jeziku očituje na izrazito upadljiv način čim je u pitanju međujezično prevođenje. Nadalje, ona tvrdi da duh jezika neizbježno uvijek zaokuplja, ali i opsjeda i muči prevoditelje književnih tekstova, a najviše zanima stilističare i lingviste kada svoju pozornost posvećuju prijevodima. Književni prijevodi mogu čak poslužiti u komparativnoj lingvističkoj stilistici da bi se u izvornom tekstu uočile one stilske osobitosti koje se ne mogu postići u tekstu ciljnoga jezika, zato što najjače očituju vlastitost jednoga jezika.

The literature fashioned out of the form and substance of a language has the color and texture of its matrix. The

literary artist may never be conscious just how he is hindered or helped or otherwise guided by matrix, but when it is a question of translating his work into another language, the nature of the original matrix manifests itself at once. All his effects have been calculated, or intuitively felt, with reference to the formal «genius» of his language...²

Književnost koja je modelirana od oblika i supstance jezika ima boju i teksturu svoje matrice. Književni umjetnik neće možda biti svjestan toga koliko je sputan ili potpomognut ili na drugi način vođen matricom. Kada prevodi svoj rad na drugi jezik, priroda originalne matrice sama se odmah manifestira. Svi autorovi efekti su se uračunali ili su se intuitivno osjetili s obzirom na formalni „genij“ njegova jezika... (prev. L. D.)

Razmišljanja o teoriji prevođenja književnog teksta neće uzeti veći udio u ovom istraživanju. Samo će se dotaknuti značajke književne stilistike i brojne mogućnosti koje se mogu primijeniti u analizi. Literarni jezik ustanovljava drugi poseban odnos s jezičnom shemom, koristeći se lingvističkim elementima da bi se sagradila nova vlastita shema, dajući nova pravila metrike, rasporeda riječi i izbora vokabulara u postojećim pravilima običnog jezika. Te nove sheme umnažaju mogućnosti shema i varijacija na kompleksan način, dopuštajući odstupanja uobičajenog jezika u skladu s literarnim shemama i odstupanjima od njih u skladu s uobičajenim jezikom.³ U praksi, oni ponajbolji pisci koji su analizirali stil s pomoću „izražajnosti“ protumačili su termin vrlo slobodno. Stephen Ullmann unutar domene izražajnosti uključuje „sve što nadmašuje označeno“ te ide dalje u potankosti govoreći o: emotivnim tonovima, naglasku, ritmu, simetriji, blagozvučnosti i tzv. asocijativnim elementima, koji naš stil smještaju u posebni registar (literaran, kolokvijalan, slang itd.) ili ga povezuju s posebnim miljeom (povijesnim, stranim, provincijalnim, profesionalnim itd.)⁴. William Puttenham napisao je da je stil konstantan i neprekidan izraz ili tijek govora i pisanja.⁵ U Velikoj Britaniji termin *expressive* (izražajan) rjeđe se koristi nego termin *emotive* (emotivan), kojim

² Ibid., p. 113-114.

³ Turner, G. W. (1973.). *Stylistics* (advisory ed. David Crystal). London: Penguin, p. 16. (prev. L. D.)

⁴ Ibid., p. 26.

⁵ Ibid., p. 23.

se koristi A. Marty u Njemačkoj 1908., ali posebno se rabi u engleskim govornim zemljama nakon pojavljivanja članka *The Meaning of Meaning* C. K. Ogdena i I. A. Richardsa 1923. godine.

Raspravljajući o književnoj kritici i stilističkoj analizi književnog teksta, a vraćajući se u 60-e i 70-e godine, vidimo da se znanstvena i lingvistička metodologija pokušala izravno primijeniti u stilističkoj analizi pjesničkih tekstova. Tada su se oštre i dugotrajne rasprave između lingvista i književnih kritičara o prednostima i nedostacima primjene strogo lingvističkih metoda u književnoj stilistici usredotočile na pitanja objektivnosti i relevantnosti analize. Lingvisti su uglavnom tvrdili da njihove analize daju potpun, precizan i povjerljiv opis tekstualne strukture, čime se isključuje subjektivnost ili slučajnost sudova o jezičnim (fonološkim, gramatičkim i leksičkim) svojstvima pjesničkog teksta, pa prema tome i o „formalnom značenju“, koje se tako može odrediti neovisno o promjenljivoj „kontekstualnom značenju“ pjesničkog djela. S druge strane, književni su kritičari dokazivali da lingvistička analiza ne može biti temelj za valjanu interpretaciju jer joj nedostaju ispravni kriteriji za pristup pjesništvu (ili, općenitije, književnosti).⁶

Razlažući stavove književnih kritičara i lingvista, a citirajući Henrija G. Widdowsona (1975.), vidi se da mnogi lingvisti radije definiraju stilistiku kao „područje posredovanja između dviju disciplina“, lingvistike i književne kritike, ili kao „dijalog između čitatelja književnosti i lingvista – promatrača“, gdje je cilj razumijevanje i uvid, a ne puka objektivnost i gdje detaljna analiza provjerava ili potvrđuje intuiciju, ali ju ne može nadomjestiti.⁷

Na čitateljevu intuiciju poziva se i britanski lingvist John M. Sinclair (1988.) u svojoj verziji lingvističke stilistike primijenjene na analizu pjesničkog teksta. Njegovo je mišljenje da u stilistici pomodno isticanje protivnosti između subjektivnoga (književnog) i objektivnoga (lingvističkog) stajališta nije realno jer nijedna od tih krajnosti ne može objasniti smislenu strukturiranje književnoga ili bilo kojeg teksta, pa predlaže da se u obrazloženju odnosa između lingvističkih detalja i književne interpretacije analiziraju osobito zanimljive „točke

⁶ Bonačić, Mirjana (1999.). *Tekst, diskurs, prijevod*. Split: Književni krug, p. 169.

⁷ Ibid., p. 180.

¹ Bonačić, Mirjana (1999.). *Tekst, diskurs, prijevod*. Split: Književni krug, p. 24.

presijecanja" (*intersection points*), koje su „fokusne kategorije" (*focusing categories, focats*).⁸ U raspravu su bili uključeni brojni lingvisti i književni stilističari: John M. Sinclair (1988.), Ronald Carter (1986.), Henry G. Widdowson (1975.), Geoffrey N. Leech (1983.; 1987.), Stanley Fish (1976.; 1980.), John Henkel (1990.), Deirdre Burton (1982.). Rasprava o različitim analizama književnog prijevoda završit će se tvrdnjom kako su danas sve češći prijedlozi da se i lingvistički postupci u pristupu tekstu izričito povežu s kritičkom analizom nastajanja značenja kao diskursa, pa se predlažu projekti različitih naziva, npr.: „lingvistička kritika“, „lingvistika pisma“, „diskurzivna stilistika“, „kritička analiza diskursa“ ili, jednostavno, „analiza diskursa“⁹

Uzimajući u obzir spoznaje iz teorije prevođenja i književne stilistike, analizirat će se zapovijedi u odabranom romanu po semantičkim skupinama. Grupirat će se tri vrste onodobnih zapovijedi, i to prema podjeli Diane Stolac iz 1998., a to su: one koje se odnose na manevriranje, one koje se tiču razvijanja jedara i, najzad, one koje iziskuju rad mornara. Usporedit će se lingvističke značajke engleskih originalnih zapovijedi i njihovi prijevodi na hrvatski jezik. Na prvi pogled, odmah je razvidno da postoje i preklapanja značenjskih skupina, ali ovakva klasifikacija pokazala se najpraktičnijom.

Iznijet će se 16 naredaba koje se odnose na razvijanje jedara na engleskom i na hrvatskom jeziku. Zatim slijedi 12 naredaba koje pokrivaju značenja manevriranja brodom jedrenjakom. Ipak, najviše njih odnosi se na rad mornara – ukupno 26. Konačno, dodajemo da se tri originalne engleske zapovijedi u hrvatskom prijevodu nisu pojavile. Ta skupina naredaba u Tablici 1. označena je crnom bojom. Pretpostavlja se da se lingvističke značajke engleskih i hrvatskih naredaba iz doba jedrenjaka kojemu pripada radnja romana *Moby Dick* neće bitno razlikovati. Današnje zapovijedi koje propisuje Međunarodna pomorska organizacija ne podudaraju se s onodobnim zapovijedima zbog tehnološkog napretka u pomorstvu. Njihove lingvističke posebnosti istovremeno se preklapaju s nekadašnjim odlikama naredaba (kratkoća, preciznost, jednoznačnost, imperativi, infinitivi, elipse).

⁸ Ibid., p. 183.

⁹ Ibid., p. 191.

3. ZNAČAJKE NAREDABA OPĆENITO / Features of orders in general

John Lyons (1994.) raspravljao je o lingvističkim osobinama naredaba. Pri tome je utvrdio da prema tradicionalnim gramatikama, termin *command* (naredba) pokriva zahtjeve, preklinjanja, ali i naredbe u užem smislu. Da bi se izbjegnulo miješanje općenitijih i specifičnijih značenja *naredbe*, upotrijebio je Skinnerov termin *mand*, kao opći termin koji se odnosi na naredbe, zahtjeve, molbe, preklinjanja itd. Uporaba termina *mand* ne obvezuje na biheviorističku analizu značenja. *Mands* su podvrste onoga što bi se moglo nazvati *direktivama* (usp. A. Ross, 1968.), tj. izrazi koji nameću, predlažu neki tijek radnje ili obrazac ponašanja i indiciraju da bi se trebao izvršiti.

Mands se razlikuju od ostalih podvrsta direktiva, kao što su upozorenja, preporuke, opomene, u tome što su uvjetovane posebnim okolnostima, a te su da osoba koja izdaje zapovijed mora željeti predloženi tijek radnje koji se mora izvršiti. Da govornik stvarno ne želi da mu se želja poslušati ili udovolji, on bi bio, kao što Austin kaže, kriv zbog zloporabe. Ne samo *mands* nego i osobne direktive, uključujući upozorenja, preporuke i opomene, vođene su općenitijim uvjetima, po kojima govornik mora vjerovati da je recipijent (primatelj naredbe) u stanju udovoljiti direktivi. Ne može se prikladno zapovjediti, zahtijevati, preklinjati, savjetovati ili opominjati nekoga da izvrši radnju ili zahtijevati da se ona provede, a za koju se ne zna ili ne vjeruje da je u stanju izvršiti.

U mnogim jezicima razlika između *mands* i *izjava* gramatikalizirana je u obliku glavnoga glagola rečenice. Te razlike u oblicima glagola tradicionalno su opisane kao gramatičke kategorije ili *način*. Često se kao razlog toga sugerira činjenica da je imperativ kao osnovni način i volje i želje ontogenetski osnovniji nego indikativ, način izjave. Važno je shvatiti da su naredbe i zahtjevi zbog svoje prave prirode ograničeni na semantičku distinkciju te su gramatikalizirani u mnogim jezicima po kategoriji vremena i osoba. Ne možemo racionalno zapovjediti ili zahtijevati od nekoga da obavi neku radnju u prošlosti.

Lyons uočava jedinu distinkciju glagola koja se može očekivati da će se gramatikalizirati, a ta je imperativ. Zbog

toga se distinkcija odnosi na neposrednu ili daljnju budućnost. Iz sličnih je razloga imperativ sam po sebi povezan s drugim licem ili vokativom. Implicitno je u samom pojmu naređivanja i zahtijevanja da se naredba ili zahtjev upućuje osobi za koju se očekuje da će ju/ga izvršiti. Budući da je imperativ način kojem je funkcija da se njime redovito i karakteristično koristi u naredbama, subjekt zapovjedne rečenice obvezno će se odnositi na recipijenta. To svakako ne znači da subjekt naredbe ili zahtjeva mora biti zamjenica u drugom licu jednine. Možemo prenijeti naredbu ili zahtjev indirektno preko posrednika (npr. „Neka dođe i vidi me sutra.“)¹⁰

4. KONTRASTIVNO O JEZIKU NAREDABA NA ENGLSKOM I HRVATSKOM JEZIKU / Contrastive analysis of orders in English and Croatian

Na Prvom međunarodnom kongresu lingvisti (1928.) Vilhelm Mathesius istaknuo je da se sustavna analiza bilo kojeg jezika postiže na sinkronijskoj osnovi i s pomoću analitičke usporedbe jezika različitih genetskih osobitosti. Jezikoslovci Robert P. Stockwell i Paul Schachter (1960.) primjenjuju kontrastivnu analizu kao teoretsku osnovu za studije različitih jezika. William Francis Mackey (1965.) izložio je da je kontrastivan opis posebno važan za usvajanje jezika jer se najviše griješi zbog različitosti dvaju sustava. Tvrdi da ako odbijemo značajke prvoga jezika od onih drugoga, ono što ostaje vjerojatno jest popis studentovih poteškoća.¹¹

Charles Ferguson (1968.) vjeruje da je kontrastivna analiza osnova za svu lingvistiku jer se samo tim pristupom jezici mogu u potpunosti opisati. Mario Wandruszka (1969.) koristio se neelektroničkim korpusom od 60 publikacija na šest germanskih i romanskih jezika, nadahnut radom Charlesa Ballija (1950.). Tada se kontrastivna analiza smatrala primijenjenom granom lingvistike, u skladu s lingvističkom klimom tog vremena (strukturalizam, rana generativna gramatika). O prednostima i nedostacima kontrastivne analize pisali su Hakan Ringbom (1994.), Kari Sajavaara (1996.) i Andrew Chesterman (1998.).

¹⁰ Lyons, John (1994.). *Semantics 2*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 374. (prev. L. D.)

¹¹ Filipović, Rudolf (1985.). *Chapters in Serbo-Croatian English Contrastive Grammar*. Zagreb: Faculty of Philosophy, University of Zagreb, Institute of Linguistics, p. 14.

U Europi su ustanovljeni veliki kontrastivni projekti tijekom sedamdesetih godina, koji uspoređuju engleski i druge europske jezike. Smatralo se da kontrastivna analiza može puno pridonijeti primijenjenoj lingvistici, teoriji prevođenja, opisu jezika, jezičnoj tipologiji i proučavanju univerzalija jezika. O tome su raspravljali Robert J. Di Pietro (1971.), Carl James (1980.) i Tomasz P. Krzeszowski (1990.).¹²

Vladimir Ivir (1977.) raspravlja o leksičkim prazninama metodom kontrastivne analize, pa pritom napominje:

The gaps in question are conceptual gaps, discoverable not from within a lexical system, but from the advancement of our perception of the external world which may be due either to our physical experience of that world or to linguistic information about other people's perception of it. This is the value of contrastive analysis which far transcends its immediate usefulness as a foreign language teaching tool. (Ivir, 1977., p. 172.)¹³

Dotične praznine su konceptualne praznine, koje se ne mogu otkriti kroz leksički sustav, nego napretkom naše spoznaje vanjskog svijeta koja nastaje ili zbog našeg tjelesnog iskustva tog svijeta ili zbog jezične informacije drugih ljudi o spoznaji istoga. To je vrijednost kontrastivne analize koja znatno nadilazi svoju neposrednu korist alata za poučavanje stranoga jezika. (prev. L. D.)

Osamdesetih godina Rudolf Filipović (1985.) sa suradnicima s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu na Institutu za lingvistiku prikuplja dvosmjerni elektronički korpus za kontrastivne studije na projektu YSCEP. Korpus sastavljen za taj projekt sastojao se od polovine Brown korpusa (Francis i Kučera, 1979.), koji je bio preveden na hrvatski, i manjeg korpusa originalnih hrvatskih tekstova prevedenih na engleski. Nakon istraživanja suradnici su objavili i monografije iz svojega posebnog istraživanja, gdje su se uspoređivali neki segmenti engleskoga jezika s hrvatskim.

Maja Bratanić (1991.) tvrdi da su u domeni kontrastivne analize najzanimljivija istraživanja leksičkih praznina gdje se ona pokazala djelotvornom. Te su konceptualne

¹² Ibid.

¹³ Ivir, Vladimir (1977.). „Lexical Gaps: a Contrastive View“. *SRAZ*, vol. 43, pp. 167-176.

praznine izravan odraz razlika svjetonazora, kultura, pa i samoga izvanjezičnoga svijeta onako kako ga percipiraju pojedine jezične zajednice.

Ronald Carter (1993.) drži da kontrastivna hipoteza navodi to gledište kako će studentov prvi jezik imati bitan utjecaj na učenje drugog jezika. Pogreške učinjene u procesu učenja drugoga jezika nosit će znatne tragove interferencije s prvim jezikom. Hipoteza također ističe da se poteškoće studenata mogu analizirati, čak predvidjeti unaprijed sustavnom kontrastivnom usporedbom dvaju jezika. Kao rezultat lingvističkih razlika među jezicima, studenti različita podrijetla učit će aspekte drugoga jezika (ciljnog jezika) različitim redom. Međutim, nisu sve hipoteze *kontrativista* potkrijepljene, iako je priznato da ima znatnih vrijednosti u kontrastivnoj analizi relevantnih jezika i za studente i za nastavnike.

Mirjana Bonačić (1999.) tvrdi da mogući pragmatički učinci različitih prijevodnih inačica izvornog teksta obično ostaju izvan okvira spomenutog pristupa. Ona tvrdi da:

Problemi nastaju kada lingvist, uz pretpostavku da je značenje stalna kategorija, uspostavlja sličnost semantičkih odnosa u kontrastivnoj analizi tamo, gdje su, s gledišta diskursa, jednako zanimljive upravo razlike u značenju. To može biti osobito uočljivo ako je primjer izvadak iz jezika za koji Barthes (1963.) kaže da pripovijeda i udvostručuje zbilju, a to je svaki opis nekog stanja stvari ili zbivanja. (M. Bonačić, 1999., p. 26.)

AkeViberg (2002.) bavise kompleksnim odnosom sličnosti i odstupanja među jezicima na leksičkoj razini. Kombinira i pokušava odrediti ravnotežu među pristupima, kao što su leksičke univerzalije (Brent Berlin & Paul Kay, 1969.; Cliff Goddard & Anna Wierzbicka, 1994.; Paul Newman, 1996.), lingvistička relativnost (John J. Gumperz & Stephen C. Levinson, 1996.), leksička tipologija (Leonard Talmy, 1985.) i kontrastivna leksička analiza (Christoph Schwarze, 1985.). Poredbene studije leksika relevantne su također za primijenjena područja, kao što su leksik drugog jezika (Evelyn Hatch & Cheryl Brown, 1995.; David Singleton, 1999.) i leksik u strojnom prevođenju (Bonnie Dorr, 1993.; Anja Wanner, 1996.). Na prethodno istaknut problem upućuje i članak koji tretira problematiku prijevoda

književnog djela i koji je potaknuo autoricu ovog rada na cjelokupno kontrastivno istraživanje romana *Moby Dick*. Autor članka Marjan Urbany (1992.) smatra da je riječ o prenošenju leksičkoga i semantičkoga sadržaja izraženoga jezikom kulturne zajednice i profesije koje su udaljene od nas ne samo civilizacijski već i vremenski. Herman Melville, naime, pisao je još u vrijeme jedrenjaka. Time je posao prevoditelja bio zahtjevniji. Ipak, hrvatska dvojezična leksikografija englesko-hrvatskih općih rječnika, drži Urbany, mogla je prevoditeljima pružiti potrebne informacije.

Jezici dijele semantički prostor na različite načine. To je prirodna posljedica činjenice da se konceptualni svijet razvija različito u različitim jezicima zbog povijesnih, kulturnih, zemljopisnih i socijalnih razloga. Kao rezultat, kompletna ekvivalencija između riječi i izraza u različitim je jezicima neobična, baš kao što je neobično pronaći egzaktnu sinonime unutar jednog jezika. Taj manjak korespondencije manifestira se na raznovrsne načine. Određen broj koncepata kodiranih u vokabularu može se razlikovati od jednoga do drugog jezika. Usto se konceptualni sustavi mogu razlikovati u strukturi. Poznati su primjeri načini na koje se boje i kodiraju rodbinski odnosi u različitim jezicima.¹⁴

Proučavanja iz korpusne lingvistike imaju za cilj pružiti uvid u način kako se korpus može upotrijebiti i u vrste otkrića koja se mogu dobiti, uz moguće primjene tih otkrića i teoretske promjene što ih rad na korpusu može donijeti lingvistici i poučavanju jezika. Glavni je cilj proučavanju iz korpusne lingvistike predočiti otkrića temeljena na kumulativnom efektu prirodnog jezika ili u vezi s njim i tumačiti podatake o učestalosti i distribuciji.

5. ISTRAŽIVANJE / *Research*

5.1. Nekadašnje naredbe na brodu prema romanu *Moby Dick* (engleske i hrvatske) / *The orders formerly used aboard vessels according to Moby Dick novel (English and Croatian)*

Vratimo se podjeli pomorskih naredaba na tri semantičke skupine prema spomenutoj knjizi Diane Stolac. Naime,

¹⁴ Altengerg, Bengt; Granger, Sylviane (2002.). „Recent trends in cross-linguistic lexical studies“. U: Altengerg, Bengt; Granger, Sylviane. *Lexis in Contrast: Corpus-based approaches*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, p. 21.

Tablica 1. Naredbe iz romana Moby Dick, engleske i hrvatske
Table 1 Moby Dick novel - Orders

1.Aft here!	inter.	p. 112	Amo na kasar!	uzvik	str. 109
2.Aloft there!	inter.	p. 367	Hitro gore!	uzvik.	str. 360
3.Avast!	inter.	p. 498	Natrag!	uzvik	str. 491
4.Back the mainyard!	inter.	p. 450	Pračaj veliki debljenjak!	uzvik	str. 444
5.Beach me!	inter.	p. 222	Primaknite me!	uzvik	str. 217
6.Beware the hatchway!	inter.	p. 493	Bukaporta je otvorena!	uzvik	str. 486
7.Brace forward!	inter.	p. 505	Jedra uvjetar!	uzvik	str. 498
8.Brace forward again!	inter.	p. 498	Na jedra!	uzvik	str. 491
9.Brace up!	inter.	p. 510	Pračaj!	uzvik	str. 504
10.Break out in the mainhold!	inter.	p. 450	Isprazni glavnu štivu!	uzvik	str. 444
11.Call all hands!	inter.	p. 509	Svi na palubu!	uzvik	str. 503
12.Clear away the boats! Luff!	inter.	p. 278	Svi čamci u more! Polja!	uzvik	str. 274
13.Close-reel the top sails fore and aft!	inter.	p. 450	Krati prednje i stražnje sljemenjače!	uzvik	str. 444
14.Cut, cut!	inter.	p. 314	Reži mrlin!	uzvik	str. 309
15.Dead to leeward!	inter.	p. 523	U zavjetrinu gosparu!	uzvik	str. 517
16.Down the rest of the spare boats and rig them!	inter.	p. 523	Opremite preostale rezervne čamce!	uzvik	str. 517
17.Down top-gallant sail!	inter.	p. 510	Uberi vršnjače i sljemenjače!	uzvik	str. 504
18.Eight bells there, forward!	inter.	p. 174	Odbilo je osam, hej vi dolje! Vanka!	uzvik	str. 169
19.Forward there!	inter.	p. 466	Naprijed!	uzvik	str. 460
20.Furl the t'gallant sails!	inter.	p. 449	Smotaj vrhovnjače!	uzvik	str. 443
21.Give way, men!	inter.	p. 223	Veslajte, ljudi!	uzvik	str. 219
22.Hands by the halyards in top gallant sails!	inter.	p. 179	Prihvati podizače, ubiri glavno jedro!	uzvik	str. 175
23.Hard down the helm!	inter.	p. 510	Vračaj kormilo!	uzvik	str. 504
24.Ho! The fair wind! Oh-he-yo, cheerly, man!	inter.	p. 482	Kad vjetar dune, pračaj, penune! Sa-ja sa-ja!	uzvik	str. 475
25.In stunsail!	inter.	p. 510	Spuštaj letna jedra!	uzvik	str. 504
26.Larboard boat there ahoy!	inter.	p. 218	Čamac s lijeve, ahoy!	uzvik	str. 214
27.Let the ship sail as before!	inter.	p. 498	Istim smjerom!	uzvik	str. 491
28.Lower away!	inter.	p. 164	U čamce!	uzvik	str. 159
29.Luff, luff a point! So; steady, man, steady ! There go flukes!	inter.	p. 510	Kormilaru prihvati! Tako, a sad drži!	uzvik	str. 504
30.Man the mast-heads!	inter.	p. 509	Straža na jarbole!	uzvik	str. 503
31.Mast – heads, there!	inter.	p. 164	Straže na jarbolima!	uzvik	str. 159
32.Midships!	inter.	p. 56	Svi na sredinu!	uzvik	str. 56
33.Muster 'em aft here!	inter.	p. 111	Neka se postroje tu na kasaru!	uzvik	str. 109
34.Muster the boat's crew!	inter.	p. 523	Pogledaj je li sva posada na okupu!	uzvik	str. 517
35.Oars, oars!	inter.	p. 374	Na vesla ! Na vesla!	uzvik	str. 366
36.Oh, look, Sir!	inter.	p. 493	O, pripazite gosparu!	uzvik	str. 486
37.Pile on the sail again!	inter.	p. 523	Razapnite jedra!	uzvik	str. 517
38.Pull out more to leeward!	inter.	p. 217	Više u zavjetrinu!	uzvik	str. 213
39.Pull up!	inter.	p. 281	Pritegni!	uzvik	str. 277
40.Roar and pull my thunderbolts!	inter.	p. 222	Uprite i potegnite strijele moje nebeske!	uzvik	str. 217
41.Sail ho!	inter.	p. 302	Brod na vidiku!	uzvik	str. 298
42.Seethe her, seethe her my lads!	inter.	p. 218	Jače, jače !	uzvik	str. 214
43.Set all sail and keep her to the wind!	inter.	p. 466	Razapnite sva jedra i uvjetar!	uzvik	str. 459
44.Ship, ahoy!	inter.	p. 414	O-oj ti na brodu!	uzvik	str. 408
45.Shiver her!	inter.	p. 510		uzvik	str. 504
46.Side away to larboard!	inter.	p. 56	Vi s lijevog više nadesno!	uzvik	str. 56
47.Snap!	inter.	p. 488	Stroč!	uzvik	str. 481
48.Stand by the braces!	inter.	p. 510	Spravni za praće!	uzvik	str. 504
49.Stand by three boats!	inter.	p. 510	Tri čamca spremna!	uzvik	str. 504
50.Stand by to reef topsails!	inter.	p. 179	Uvuci donju sljemenjaču, spremni za letna jedra!	uzvik	str. 175
51.Stern all!	inter.	p. 457	Svi na kasar!	uzvik	str. 450
52.T'gallant sails! Stunsails ! A low and aloft, and on both sides!	inter.	p. 510	Razapni vršnjače i sljemenjače i sva letna jedra!	uzvik	str. 504
53.To the braces!	inter.	p. 471	Na praće!	uzvik	str. 464
54.Town – Ho!	inter.	p. 239	Town ho!	uzvik	str. 235
55.Up helm!	inter.	p. 471	Otpadaj od vjetra!	uzvik	str. 464
56.Up helm!	inter.	p. 505	Upravi naprijed!	uzvik	str. 498
57.Up helm!	inter.	p. 523	Vračaj kormilo podvjetar!	uzvik	str. 517

Izvori podataka u Tablici 1.:

[1] Dragojević, Lia (2004.). *Analiza pomorske terminologije u romanu „Moby Dick“* (prilog neobjavljenom magistarskom radu). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (Američki studiji), pp. 193-196.

[2] Melville, Herman (1961.). *Moby Dick or The White Whale*. New York: The New American Library of World Literature.

[3] Melville, Herman (1985.). *Moby Dick* (prev. Zlatko Gorjan; Josip Tabak). Zagreb: Sveučilišna naklada Liber („Američki roman u 10 knjiga“).

autorica je 110 godina od njezina objavljivanja jezično opisala predložene naredbe iz knjižice Bože Babića iz 1878. s naslovom Zapovijedi brodovnih obava u hrvatskom, njemačkom i talijanskom jeziku. Riječ je o drugom Babićevu specijalnom rječniku, a ujedno i prvoj njegovoj publikaciji koja je objavljena s punim imenom i prezimenom. Istovremeno, to je i jedina Babićeva knjiga tiskana u Bakru, tada sjedištu Pomorske škole kojoj je bio (privremeni) upravitelj. Knjižica ima samo 20 stranica. Naslov bi nas navodio na pomisao da je polazište hrvatski jezik, ali sadržaj razotkriva da su zapovijedi najprije posložene na talijanskome, kojem su pridružene prevedene zapovijedi na hrvatskome i njemačkome. Smatra se da je ta knjiga bila namijenjena hrvatskim časnicima i mornarima. Njima se preporučuje da, za razliku od dotadašnje prakse upotrebe talijanskoga jezika za zapovijedi, hrvatski časnici izriču zapovijedi na hrvatskom jeziku, a da mornari te zapovijedi lako razumiju i mogu ih izvršavati.¹⁵ Ovaj rječnik, iako malen opsegom, vrlo je značajan za uvođenje hrvatskoga jezika u pomorsko školstvo te prihvaćanje hrvatskoga kao službenoga jezika u pomorstvu. Dokazano je da se njime mogu izreći sve zapovijedi neophodne za rad na brodu u različitim okolnostima. Diana Stolac analizirala je Babićeve zapovijedi. Od njih nas danas dijeli 130 godina. Autor ih je uglavnom prevodio s talijanskog jezika ili ih je, služeći kao časnik austrougarske mornarice, prikupio na svojim plovidbama duž hrvatske obale. Odlike zapovijedi nekad i danas bitno se ne razlikuju. One moraju biti jasne, kratke i razumljive jer o tome ovisi njihovo izvršavanje i sigurnost plovidbe. Pri gramatičkoj analizi zapovijedi prevladavaju imperativi, tj. glagoli, kao što je već spomenuto u 3. poglavlju ovoga rada. Oblik imperativa pojavljuje se na početku rečenice, što otkriva gdje je naglasak poruke. Ako je označen i objekt u zapovjednoj rečenici, utoliko će ona biti preciznija i potpunija. Samo će pravi kontekst pomoći u razumijevanju zapovijedi. Ponekad infinitiv može poslužiti kao zapovjedni oblik, ali je blaži od imperativa. Skraćivanje zapovijedi ponekad će se dogoditi neizricanjem glagola (npr. „Na praće.“).

U nastavku će Diana Stolac dodati

¹⁵ Stolac, Diana (1998.). *Hrvatsko pomorsko nazivlje* (Božo Babić, njegovi prethodnici i nastavljači). Rijeka: Izdavački centar, pp. 92-97.

da su zapovijedi Bože Babića dio znanstvenog stila, tj. tehničkog nazivlja i da moraju biti jednoznačne. Ovdje dolazi do dileme između jednoznačnosti i kratkoće. Jednoznačnost traži atribute kao sastavnice višestrukih naziva koje nose preciznost, pa se poradi toga ponekad biraju i dulje zapovjedne rečenice. O višeznačnosti u jeziku pisao je Željko Agić 2012., pa je istaknuo da ona može biti leksička, sintaktička i semantička, a u pisanom je jeziku naziva istospisnost.¹⁶ Višeznačnosti u pomorskom engleskom sasvim se izbjegavaju jer ugrožavaju ljudske živote, imovinu i sam brod.¹⁷

5.2. Moderne naredbe kormilarenja i stroja: engleske i hrvatske / *Present-day helm and engine orders in English and Croatian*

Časnik na straži mora izdati i uvjeriti se jesu li pravilno i odmah izvršene standardne naredbe za kormilarenje pri današnjem sporazumijevanju na brodu. Svake se naredbe valja pridržavati do izdavanja nove. Detaljan dvojezični (englesko-hrvatski) popis naredaba kormilarenja i upravljanja strojem može se pronaći u publikaciji *Standardni pomorsko-komunikacijski izrazi Međunarodne pomorske organizacije (IMO Standard Marine Communication Phrases – IMO SMCP 2001.)* (2006.). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet Rijeka, pp. 153-158.

U toj publikaciji pronalazi se sljedećih 15 standardnih naredaba kormilarenja:

1. „Midship!“ – „Sredina!“ (Kormilo treba držati u uzdužnici broda.)
2. „Port/Starboard five!“ – „Pet lijevo/desno!“ (Kormilo treba držati 5° lijevo/desno)
3. „Port/Starboard ten!“ – „Deset lijevo/desno!“ (Kormilo treba držati 10° lijevo/desno)
4. „Port/Starboard fifteen!“ – „Petnaest lijevo/desno!“ (Kormilo treba držati 15° lijevo/desno)
5. „Port/Starboard twenty!“ – „Dvadeset lijevo/desno!“ (Kormilo treba držati 20° desno/lijevo.)
- „Port/Starboard twenty five!“ –

¹⁶ Agić, Željko (2012.). *Pristupi ovisnosnom parisanju hrvatskih tekstova* (neobjavljena doktorska disertacija). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, p. 53.

¹⁷ Dragojević, Lia (2015.). „Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanog od 25. do 27. travnja 2014. u Zagrebu (ur. Sanda-Lucija Udier; Kristina Cergol-Kovačević). Zagreb: Srednja Europa, HDPL, pp. 269-284.

„Dvadesetpet lijevo!“ (Kormilo treba držati 25° desno/lijevo.)

6. „Hard-a-port/starboard!“ – „Sve lijevo/desno!“ (Kormilo treba držati sasvim lijevo/desno!)
7. „Nothing to port/starboard!“ – „Ništa lijevo/desno!“ (Zaustaviti skretanje broda lijevo/desno!)
8. „Meet her!“ – „Ispitajte!“ (Provjeri osjetljivost kormila!)
9. „Steady!“ – „Ravno!“ (Što je moguće brže smanjiti skretanje s kursa!)
10. „Ease to five/ten!“ – „Smanjite na pet/deset!“ (Smanji kut kormila za 5°/10°/15°/20° i zadrži ga petnaest/dvadeset!)
11. „Steady as she goes!“ – „Ravno tako!“ (Zadrži brod na kursu koji je imao u trenutku izdavanja naredbe. Nakon primanja naredbe kormilar je treba ponoviti, a zatim glasno javiti kurs kompasa. Kada se brod smiri točno na tom kursu, kormilar treba jasno javiti: „Ravno na...“)
12. „Keep the buoy/mark/beacon... on port side/starboard side!“ – „Ostavite plutaču/oznaku/radiofar... s lijeve/desne strane!“
13. „Report if she does not answer the wheel!“ – „Izvijestite ako brod ne ‘sluša’ kormilo!“
14. „Finished with wheel, no more steering!“ – „Završeno s ručnim kormilarenjem!“

Osim standardnih naredaba kormilarenja, potrebno je danas poznavati i standardne naredbe za upravljanje strojem. Sve naredbe izdane stroju treba ponoviti osoba koja rukuje telegrafom/telegrafima na mostu, a časnik straže mora se uvjeriti da su naredbe pravilno i odmah izvršene. Proučimo naredbe stroja:

1. „(Port/starboard engines) Full ahead/astern!“ – „(Lijevi/desni stroj) Svom snagom naprijed/krmom!“
2. „(Port/starboard engines) Half ahead/astern!“ – „(Lijevi/desni stroj) S pola snage naprijed/krmom!“
3. „(Port/starboard engines) Slow ahead/astern!“ – „(Lijevi/desni stroj) Lagano naprijed/krmom!“
4. „(Port/starboard engines) Dead slow ahead/astern!“ – „(Lijevi/desni stroj) Sasvim lagano naprijed/krmom!“
5. „Stop (port/starboard) engines!“ – „Zaustavite (lijevi/desni) stroj!“
6. „Emergency full ahead/astern!“ – „Hitno punom snagom naprijed/krmom!“
7. „Stand by engine!“ (Engine-room personnel fully ready to manoeuvre

and bridge manned to relay engine orders.) – „Pozor u stroju!“ (Osoblje stroja potpuno je spremno za manevar, a na mostu je dovoljno osoba za prijenos naredaba stroju.)

8. „Finished with engines – no more manoeuvring!“ (Operation of engines no longer required.) – „Svršeno u stroju – završeno s manevriranjem!“ (Nije potrebno da strojevi više rade.)

Na brodovima s dvama vijcima naredbama treba dodati riječ „oba“, npr. „Svom snagom oba!“. Ako se radi o brodovima s pramčanim porivnicima, koriste se sljedeće naredbe:

9. „Bow thrusters full/half to port/starboard!“ – „Pramčani porivnik svom snagom/pola snage lijevo/desno!“
10. „Stern thrusters full/half to port/starboard!“ – „Krmni porivnik svom snagom/pola snage lijevo/desno!“
11. „Bow/ stern thrusters stop!“ – „Zaustaviti pramčani/krmni porivnik!“

6. ANALIZA I REZULTATI ISTRAŽIVANJA / Analysis and research results

6.1. Nekadašnje naredbe: engleske i hrvatske / Orders formerly used: English and Croatian

Čitateljima ovog teksta mora se razložiti i opisati grupiranje naredaba po semantičkim skupinama. To nije bilo potrebno slušateljima usmenog izlaganja koje je održano na Sveučilištu u Zadru u sklopu XIX. Savjetovanja Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku 25. travnja 2015. Naime, oni su mogli lako uočiti razliku, i to po bojama prema predlošku koji im je uručen. Tako su one što se odnose na manevriranje bile zelene, one koje se odnose na razvijanje jedara crvene i one što se odnose na rad mornara modre. Ukupno smo ustanovili 16 naredaba označenih crveno, 12 obojenih zeleno, a 26 modro. Tri se naredbe nisu prevele, a označene su crnom bojom. Od 57 uskličnih rečenica – zapovijedi – najviše njih odnosi se na rad mornara. U prilogu magistarskom radu L. D. (2004.), iz kojeg je proizašla Tablica 1., prosječnom čitatelju manje poznate riječi na engleskom jeziku bile su objašnjene prema rječniku Milana Drvodelića (1973.) te prema napomenama prevoditelja Zlatka Gorjana i Josipa Tabaka u bilješkama u ciljnom, hrvatskom jeziku.

6.1.1. Naredbe koje se odnose na rad mornara / Deckhand orders

Naredbe koje se odnose na rad mornara jesu one u priloženoj Tablici 1., navedene brojevima: 1., 3., 6., 10., 11., 12., 14., 16., 18., 28., 29., 30., 31., 32., 33., 34., 35., 36., 39., 40., 42., 44., 46., 48., 49. i 51.

Označene su modrom bojom. Opaža se da se unutar ove značenjske skupine često pojavljuju imenice koje označavaju dijelove broda jedrenjaka i onodobnu opremu za jedrenje. Subjekti tih rečenica uglavnom su ispušteni. Prisutan je subjekt u primjeru br. 29. (kormilar), zatim 30. i 31. (straža, straže). Zanimljivost je u zapovijedi br. 36., u kojoj se koristi lokalna dubrovačka dijalektalna imenica *gospar* u vokativu, a u primjeru br. 40. mornari su metaforički preimenovani u silu prirode – munju. I ovdje je prisutna metafora, tako česta u Melvilleovim djelima. Više o metaforama i figurama teksta u *Moby Dicku* u svom magistarskom radu pisala je Jelena Šesnić (2001.).¹⁸

6.1.2. Naredbe koje se odnose na razvijanje jedara / Orders for hoisting sails

Naredbe koje se odnose na razvijanje jedara uključuju 16 rečenica (označenih crveno), i to prema Tablici 1., kako slijedi: br. 4., 7., 8., 9., 13., 17., 20., 22., 24., 25., 37., 38., 43., 50., 52. i 53. U ovoj skupini zapovijedi potrebno je dobro poznavanje nazivlja jedara, snasti i konopa. Kao što je navela Diana Stolac, potrebno je postići jednoznačnost, pa se pojavljuju i dulje formulacije, kao i one koje sadrže attribute, npr. br. 4., 13., 22., 25. i 50. Pri budućim analizama pomorskih zapovijedi, a u usporedbi s današnjima, ova će skupina nestati zbog razvoja tehnologije i novih porivnih snaga broda.

6.1.3. Naredbe koje se odnose na manevriranje brodom / Ship handling orders

Naredbe koje se odnose na manevriranje broda jedrenjaka, a koje su bile označene zelenom bojom, jesu ove: 2., 5., 15., 19., 21., 23., 26., 27., 41., 45., 55., 56. i 57. Usporedimo li ih s današnjim naredbama, pojavit će se podudarnosti. Ovih je vrsta zapovijedi u korpusu ukupno 12. Subjekt se pojavljuje u dvama primjerima – br. 15. i 21. – ponovno preveden u dubrovačkom duhu.

¹⁸ Šesnić, Jelena (2001.). *Metafore ideologije i figure teksta: Moby Dick u kontekstu „starih“ i „novih“ Američkih studija*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za anglistiku (magistarski rad).

6.1.4. Naredbe koje nisu prevedene na hrvatski jezik / Orders not translated into Croatian

Moramo napomenuti da tri naredbe nisu prevedene u ciljnom jeziku – hrvatskom, a to su one pod brojevima 45. 47. i 54. Naime, primjer 45. nije preveden, a primjer 47. teško je klasificirati. Pretpostavlja se da se *snap hook* odnosi na dio broda. Primjer 54. prevoditelji su ostavili na engleskom jeziku.

6.2. Moderne naredbe: engleske i hrvatske / Present-day commands: English and Croatian

6.2.1. Naredbe kormilarenja / Helm orders

Moderne naredbe kormilarenja (na engleskom i hrvatskom), kojih je ukupno 15, kratke su, jednoznačne i precizne. Usporedivši ih s nekadašnjima, označenima u Tablici 1. zelenom bojom, vidimo tehnološki napredak u porivnoj snazi broda i razvoj pripadajuće terminologije.

6.2.2. Naredbe stroja / Engine orders

Modernih naredaba stroja (na engleskom i hrvatskom) ukupno je 11. Prilikom usporedbe s onima označenima u Tablici 1. modrom i crvenom bojom, pokazuje se da su im lingvističke osobine: kratkoća, preciznost i jednoznačnost. Isto tako prisutan je infinitiv, imperativ i elipsa. Današnje naredbe stroja zapravo obuhvaćaju dvije semantičke skupine nekadašnjih naredaba, i to onih koje se odnose na rad mornara i onih koje se odnose na razvijanje jedara.

7. ZAKLJUČAK / Conclusion

Proučeno je 57 nekadašnjih naredaba – kontrastivno engleski i hrvatski – na originalnom, ograničenom vlastitom korpusu. Ustanovljeno je da su najbrojnije one koje se odnose na rad mornara, ukupno njih 26. Zatim po čestoci slijede one koje se odnose na razvijanje jedara, ukupno 16, a najmanje je onih koje se odnose na manevriranje brodom – 12 primjera. Najzad, tri su naredbe neprevedene. Prikazano je istovremeno 15 modernih naredaba kormilarenja i 11 naredaba stroja, i to dvojezično (ukupno 26). Uočeno je da su lingvističke osobine kratkoće, preciznosti i nedvosmislenosti i dalje prisutne u jeziku naredaba, bilo da se radi o engleskom ili hrvatskom jeziku. Naredbe iz skupine onih koje se odnose na manevriranje brodom podudarati će se

s današnjima na engleskom i hrvatskom jeziku. Na ostale se odrazio razvoj tehnologije na način da su one naredbe koje se odnose na rad mornara i razvijanje jedara (modre i crvene u Tablici 1.) danas postale naredbama stroja. Buduća dvojezična istraživanja naredaba na engleskom jeziku tek predstoje. Razlog je tomu globalizacija i mobilnost kao način života modernog čovjeka te prevladavanje engleskoga jezika kao sredstva jedinstvene, neophodno potrebne komunikacije te pozicije hrvatskoga kao jezika malobrojnih govornika u usporedbi s engleskim. Osim u pomorskom, naredbe svoju važnu ulogu odigravaju i u vojnom te u zrakoplovnom engleskom, kao sastavnicama ESP-a (English for Specific Purposes), tj. engleskoga kao jezika struke.

LITERATURA / References

- [1] Agić, Željko (2012.) Pristupi ovisnosnom parsanju hrvatskih tekstova, neobjavljena doktorska disertacija. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet, str. 53.
- [2] Altenberg, Bengt; Grange, Sylviane (2002.). *Lexis in Contrast: Corpus – based approaches*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company. <http://dx.doi.org/10.1075/scl.7>
- [3] Bonačić, Mirjana (1999.). *Tekst, diskurs, prijevod: o poetici prevođenja*. Split: Književni krug.
- [4] Bratanić, Maja (1991.). *Rječnik i kultura*. Zagreb: Filozofski fakultet, Odsjek za opću lingvistiku i orijentalne studije.
- [5] Carter, Ronald (1998.). *Vocabulary: Applied Linguistic Perspectives*. London, New York: Routledge. <http://dx.doi.org/10.4324/9780203270110>
- [6] Dragojević, Lia (2004.). *Analiza pomorske terminologije u romanu Moby Dick* (prilog neobjavljenom magistarskom radu). Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, pp. 193-196.
- [7] Dragojević, Lia (2007.). „Pomorski engleski nasuprot pomorskom hrvatskom: kontrastivna analiza leksika“. *Strani jezici*, vol. 36, no. 4, pp. 301-316.
- [8] Dragojević, Lia (2015.). „Višejezična posada-jednoznačan naziv“. U: *Višejezičnost kao predmet multidisciplinarnih istraživanja*. Zbornik radova s međunarodnoga znanstvenog skupa Hrvatskoga društva za primijenjenu lingvistiku održanog od 25. do 27. travnja 2014. godine u Zagrebu (ur. Sanda-Lucija Udier; Kristina Cergol-Kovačević). Zagreb: Srednja Europa, HDPL, pp. 269-284.
- [9] Filipović, Rudolf (1985.). *Chapters in Serbo-Croatian English Contrastive Grammar*. Zagreb: Faculty of Philosophy, University of Zagreb, Institute of Linguistics.
- [10] Ivir, Vladimir (1969.). „Contrasting via translation: formal correspondence vs. translation equivalence“. *YSCECP: B. Studies I.*, pp. 13-25.
- [11] Ivir, Vladimir (1977.). „Lexical Gaps: a Contrastive view“. *SRAZ*, vol. 43, pp. 167-176.
- [12] James, Carl (1980.). *Contrastive Analysis (Applied Linguistics and Language Study)* (general ed. N. Candlin). Harlow, Essex: Longman House.
- [13] Leech, Geoffrey (1990.). *Semantics. The Study of Meaning*. London: Penguin Books.
- [14] Lyons, John (1994.). *Semantics 2*. Cambridge: Cambridge University Press.
- [15] Neubert, Albrecht; Shreve, Gregory M. (1992.). *Translation as Text*. Kent, Ohio: The Kent University Press.
- [16] Nosić, Milan (2007.). *Pomorski leksikograf Božo Babić*. Rijeka: Maveda, HFDR.
- [17] Saeed, John I. (2000.). *Semantics*. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- [18] Sinclair, John (1991.). *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- [19] *Standardni pomorsko-komunikacijski izrazi Međunarodne pomorske organizacije (IMO Standard Marine Communication Phrases – IMO SMCP 2001.)* (2006.). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Pomorski fakultet Rijeka, pp. 153-158.
- [20] Stolar, Diana (1998.). *Hrvatsko pomorsko nazivlje* (Božo Babić, njegovi prethodnici i nastavljači). Rijeka: Izdavački centar, pp. 92-97.
- [21] Šesnić, Jelena (2001.). *Metafore ideologije i figure teksta: Moby Dick u kontekstu „starih“ i „novih“ Američkih studija*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za anglistiku (neobjavljen magistarski rad).
- [22] Urbany, Marjan (1992.). „Slike iz pomorskog života na hrvatskom i na engleskom jeziku“. *Zbornik radova Pomorskog fakulteta u Rijeci*, vol. 6, pp. 237-245.
- [23] Viberg, Ake (2002.). „Polysemy and disambiguation cues across languages“. U: Altenberg, Bengt; Granger, Sylviane. *Lexis in Contrast: Corpus – based approaches*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, pp. 119-125.
- [24] Wierzbicka, Anna (1992.). *Semantics, Culture and Cognition: Universal Human Concepts in Culture – Specific Configurations*. New York, Oxford: Oxford University Press.